

Toetsing van fase 1 en 7 van Hof van Gelderland te Ede

Amsterdam, 23 januari 2003

Carolien van den Handel
Harm Jan Korthals Altes
Nicole smits

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Vooraf	3
1.2	Plangebied	3
1.3	Werkwijze	3
1.4	Criteria	4
1.5	Leeswijzer	5
2	Beoordeling op hoofdlijnen	6
3	Fase 1: winkelgebied	7
3.1	Gevels	7
3.2	Entreehal ondergrondse winkels	8
3.3	Preventie winkelcriminaliteit	9
4	Fase 1: woongebied	11
4.1	Externe ontsluiting	11
4.2	Interne ontsluiting	12
4.3	Inrichting binnenterrein als ontmoetingsruimte	14
4.5	Beheer en beheerbaarheid	15
4.7	Politiekeurmerk Veilig Wonen	16
5	Fase 7: parkeergarage	17
5.1	Externe ontsluiting	17
5.2	Interne ontsluiting	18
5.3	Toezicht	19
5.4	Detailering	20
6	Conclusie	21

1 Inleiding

1.1 Vooraf

Op 20 december 2002 vond telefonisch overleg plaats tussen de heer Boersen van Macéka en mevrouw Smits van DSP-groep. Onderwerp van gesprek was de Hof van Gelderland te Ede.

Deze nieuwbouw wordt ontwikkeld door de VOF Hof van Gelderland, waarin ING Vastgoed Ontwikkeling B.V. en Macéka Exploitatie B.V. participeren. Op verzoek van de gemeente Ede laat Macéka een toets uitvoeren op aspecten van sociale veiligheid, sociale cohesie en geschiktheid voor ouderen.

DSP-groep heeft op 30 december 2002 offerte uitgebracht voor toetsing en advies, die op 9 januari is bevestigd.

1.2 Plangebied

De toetsing heeft betrekking op de nieuwbouw van fase 1 en fase 7 van de Hof van Gelderland.

Fase 1 bestaat uit ongeveer 13.000 m² bvo winkels in verschillende bouwlagen, 6 maisonnettes, 41 appartementen en 59 bewoners parkeerplaatsen op laag 1.

Fase 7 is een parkeergarage van circa 465 parkeerplaatsen onder het marktplein.

De openbare ruimte is geen onderdeel van het te toetsen plan.

1.3 Werkwijze

De basis van een degelijk advies is een goede analyse van het plangebied en het ontwerp.

Het kaartmateriaal dat door de heer Boersen is verstrekt, is grondig bestudeerd door adviseurs sociaal veilig ontwerpen van DSP-groep.

Om de context van het plangebied goed in de vingers te krijgen heeft Nicole Smits van DSP-groep op 16 januari een gesprek gehad met dhr. Tiebe, gebiedsgebonden functionaris van het centrum van de politie Gelderland Midden, district West-Veluwe Vallei. De bestaande veiligheidskwesties in het plangebied en de directe omgeving zijn besproken, evenals de invloed die de omgeving kan hebben op het plangebied. De uitkomsten uit dit gesprek zijn in het advies verwerkt.

Aansluitend is rond 12 uur 's middags een gezamenlijke schouw uitgevoerd. Het bestaande Hof van Gelderland, de Markt en de omgeving zijn bestudeerd. Ook heeft een kort gesprek plaatsgevonden met de beheerder van de parkeergarage nabij het plangebied.

Vervolgens zijn onze bevindingen samengevat in onderhavige rapportage.

1.4 Criteria

Op verzoek van de gemeente zal op drie aspecten getoetst worden:

- sociale veiligheid;
- geschiktheid voor ouderen;
- sociale cohesie.

Criteria sociale veiligheid

DSP-groep gebruikt vier criteria om de sociale veiligheid van een ontwerp te analyseren en van advies te voorzien. De toelichting op de criteria is toegespitst op het woon-winkelgebied van de Hof van Gelderland.

- **Zichtbaarheid**
Winkelend publiek, bewoners, toezichthouders en andere gebruikers van een gebied moeten het gebied kunnen overzien en het gevoel hebben dat andere aanwezigen hen kunnen zien. Vanuit woningen moet goed zicht zijn op de openbare ruimte.
- **Toegankelijkheid**
De gemeenschappelijke ruimten van de woningen moeten goed toegankelijk zijn voor de bewoners, maar niet voor onbevoegden. Hetzelfde geldt voor de parkeergarage: goede toegankelijkheid voor bevoegden, niet voor onbevoegden. Naar de woningen en naar de winkels is een duidelijke routing met goede oriëntatiemogelijkheden belangrijk voor een positieve beleving van zowel bewoners als winkelend publiek. Tevens is goede bereikbaarheid voor politie en andere hulpdiensten van belang.
- **Attractiviteit**
Een omgeving waar plezierige materialen en kleuren en prettige verlichting aanwezig zijn en waar bovendien alles heel en schoon is, draagt bij aan een veilig gevoel van de gebruikers.
- **Zonering**
Voor iedereen (winkeliers, bezoekers, bewoners, beheerders etc.) dient duidelijk te zijn welke status een gebied heeft (privé, semi-privé, semi-openbaar of openbaar) en wie voor het beheer verantwoordelijk is. Het is erg belangrijk dat bewoners zich betrokken voelen bij hun omgeving en zich willen inzetten voor een wenselijk gebruik in die omgeving.

Voor de analyse en het advies ten aanzien van het aspect sociale veiligheid zijn de handboeken voor het Keurmerk Veilig Ondernemen (voor nieuwe winkelgebieden) en het Politiekeurmerk Veilig Wonen als onderlegger gebruikt. De toetsing aan deze handboeken is niet uitputtend en tot in detail: alleen de belangrijkste aandachtspunten zullen aangegeven worden.

Criteria geschiktheid voor ouderen

Het is de verwachting van de opdrachtgever dat in de Hof van Gelderland relatief veel ouderen zullen gaan wonen. Om die reden wordt het ontwerp ook getoetst op dit criterium.

Belangrijke factoren om ouderen aantrekkelijk te laten wonen zijn bijvoorbeeld: de nabijheid van voorzieningen, de indeling van de woningen, toegankelijkheid binnen het woongebouw en binnen de woningen (ook voor rolstoelgebruikers), mogelijkheden voor sociaal contact met medebewoners en de aanwezigheid van een levendige omgeving die geen overlast oplevert. Om de geschiktheid voor ouderen te toetsen is het handboek Woonkeur als basis genomen. Ook dit handboek is niet volgens de letter toegepast: het doel was de belangrijkste aandachtspunten aan te geven.

Criteria sociale cohesie

Sociale cohesie is één van de aspecten die van invloed zijn op de sociale veiligheid. Onder het criterium zonering is hierboven dan ook het belang aan-gegeven van bewoners die zich betrokken voelen bij hun woonomgeving. De gemeente hecht speciaal belang aan dit criterium, vandaar dat er expliciet aandacht aan besteed wordt.

DSP-groep (in de persoon van Harm Jan Korthals Altes) heeft in 2002 in opdracht van het Ministerie van VROM een essay¹ geschreven waarin het bevorderen van betrokkenheid van bewoners centraal stond. Als middelen daartoe zijn aangeduid:

- het maken van gemengde, levensloopbestendige wijken;
- het realiseren van homogene buurten binnen heterogene wijken, zodat gelijkgestemden bij elkaar wonen en zich tot elkaar aangetrokken voelen;
- het aanbieden van ruimten waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, inclusief professionals (zoals buurtwerkers) die de contacten stimuleren;
- het betrekken van bewoners en andere gebruikers bij het ontwerp;
- het betrekken van bewoners en andere gebruikers bij het beheer.

Onderzocht is in hoeverre met deze middelen al rekening is gehouden in het ontwerp en op welke punten verbeteringen mogelijk zijn.

1.5 Leeswijzer

Allereerst geven we in het hiernavolgende hoofdstuk een beoordeling op hoofdlijnen. Hierin wordt de relatie tussen het winkelcentrum, de woningen en de parkeergarage enerzijds en de directe omgeving anderzijds bekeken. In het vervolg van het advies is het plangebied in drie deelgebieden onderverdeeld. Hoofdstuk 3 bespreekt de winkelgebied, hoofdstuk 4 het woongebied en hoofdstuk 5 de parkeergarage.

We sluiten af met de conclusie, waarin de belangrijkste adviezen bij elkaar zijn gezet.

Noot 1 Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Directoraat-Generaal van het Wonen, Sociale Verkenning van het Wonen, Hart voor de wijk, zorg voor de straat, Een Essay over veiligheid en sociale cohesie, oktober 2002.

2 Beoordeling op hoofdlijnen

De nieuwe Hof van Gelderland is een enorme verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Het bestaande winkelcentrum bestaat uit een passage, die dwars door de bebouwing heen loopt. Aan de openbare ruimte liggen nu vooral achterkanten van de winkels. Het nieuwe plan draait dit concept binnenstebuiten: de winkels liggen direct aan de openbare ruimte en de distributie wordt intern opgelost. Het complex wordt daarmee een logisch onderdeel van de omgeving.

De woningen boven op de winkels geven de Markt een duidelijkere begrenzing. Voor het centrum betekenen de woningen ook meer sociale ogen en meer 'leven' wanneer de winkels gesloten zijn. In de omgeving van de Hof van Gelderland komen al veel meer woningen voor boven de winkels. De bewoners komen dus niet op een eilandje te zitten. Voor de bewoners (waarschijnlijk relatief veel van hogere leeftijd) is de locatie bovendien gunstig omdat het dicht bij de voorzieningen ligt. Een ligging in het centrum kan aan de andere kant ook overlast opleveren. De politie heeft aangegeven dat in het centrum veel overlast veroorzaakt wordt door zwervers, disco's, cafés en coffeeshops. De hoofdroutes van en naar de uitgaansgelegenheden lopen echter niet direct over de Markt. Bij de detaillering van de gevelwand van de begane grond zal echter wel rekening gehouden moeten worden met overlast door voorbijgangers die kwade zin hebben (vandalisme, rondhangen in portieken etcetera).

Dankzij het verschuiven van de rooilijnen van fase 1 en 2 gaat ook de Torenstraat erop vooruit. De bestaande Torenstraat begint redelijk breed aan de kant van de Markt, maar loopt vervolgens smaller toe richting de kerk. De straat is bovendien onoverzichtelijk door het bochtige verloop en de nissen in de gevelwand. De nieuwe Torenstraat is aan de kant van de Markt het smalst en naar de kerk toe loopt het breder uit. De wanden lopen ook mooi recht. Hiermee ontstaat een duidelijke zichtlijn tussen de kerk en de Markt, wat goed is voor de oriëntatie.

De verbetering van de Torenstraat is vanuit veiligheidsoptiek ook belangrijk omdat de entree naar de ondergrondse winkels en de parkeergarage daar op uit komt. De huidige Torenstraat zou daar niet geschikt voor zijn.

Positief is verder ook dat de distributie voor de winkels inpandig wordt opgelost. De overlast door wachtende vrachtwagens zal daarmee naar verwachting afnemen, al hangt het wel van de capaciteit van de inpandige distributievoorziening af in hoeverre dit het geval kan zijn.

3 Fase 1: winkelgebied

3.1 Gevels

Uitstraling gevels naar openbare ruimte

De gevels van de Grotestraat, Nieuwe Torenstraat en Brouwerstraat bestaan voor het overgrote deel uit winkelpuien. Overdag geeft dit een aantrekkelijk beeld naar de openbare ruimte toe. 's Avonds zijn vooral de woningentrees in de Nieuwe Torenstraat en de Brouwerstraat belangrijk, omdat alleen daar dan nog mensen in en uit lopen.

De gevel van de Winkelhaak is een flinke verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Het distributiedok met daarnaast de autolift hebben in de nieuwe Winkelhaak geen uitstraling naar de omgeving toe. Aan weerszijden daarvan bevinden zich wel ramen en entrees.

De Marktstraat moet het hebben van de bestaande gevel van de Phonehouse en van de twee hoge ramen van het naastgelegen blok. In deze gevel bevinden zich geen entrees.

Het is jammer dat de Marktstraat zo weinig uitstraling heeft. Het is weliswaar een smalle straat met (in ieder geval op dit moment) een zeer onaantrekkelijke tegenoverliggende gevel, maar in de huidige situatie is het een redelijk drukke route voor het langzame verkeer.

Aanbeveling

Maak optimaal gebruik van de levendigheid die van de gevels van de Winkelhaak en de Marktstraat uit kan gaan. Voorkomen moet worden dat aanwezige ramen alsnog worden dichtgemaakt. Doe een uiterste poging in de Marktstraat extra ramen toe te voegen.

Geef de blinde muren zorgvuldig vorm, door gebruik te maken van aantrekkelijke materialen die niet kwetsbaar zijn voor vandalisme. Ook kan gedacht worden aan decoraties, zoals een tegeltableau, masterpieces (graffiti in opdracht van de eigenaar) of reclame/billboards.

Anticipeer zeker in de Marktstraat op graffiti: zorg dat de wanden eenvoudig zijn te reinigen.

Zorg ervoor dat de buitengevels worden verlicht. Op de gevelaanzichten is verlichting als optie aangegeven, maar hoe dat is bedoeld is niet duidelijk.

Pas bijvoorbeeld slagvaste armaturen, voorzien van schemerschakelaar toe, die op een hoogte van minimaal 2.70 meter worden gemonteerd. Met een goed doordacht lichtontwerp kan het winkelcentrum ook 's avonds een aantrekkelijk object zijn.

Nissen

Vanwege de grote overlast die in het huidige centrum wordt veroorzaakt door zwervers en drugsverslaafden, moeten nissen in de gevels op maaiveldniveau voorkomen worden. In het ontwerp voor fase 1 komen vier nissen voor waar mensen zich ongewenst in kunnen ophouden: de entreehal van de woningen in de Brouwerstraat, de entreehal van de woningen in de Nieuwe Torenstraat, op de hoek van de Grotestraat en de Marktstraat en tenslotte bij de distributiezone.

Aanbeveling

Voorkom alle vier deze nissen.

De twee nissen bij de entrees naar de woningen geven bewoners en bezoekers van de woningen weliswaar enige beschutting, vlak voordat ze door de deur gaan. Maar in dit geval verwachten we dat de nis meer slechte dan

goede gevolgen (namelijk rondhangende zwervers) heeft.

De nis op de hoek van de Grotestraat en de Marktstraat is bijzonder slecht, omdat hij smal, diep en daardoor onoverzichtelijk is. Maak ook hier de gevel volledig vlak.

Bij de laad- en loszone is de inham zelfs overdekt, doordat de bovengelegen verdieping overhangt. Als verblijfsplaats is het daardoor helemaal aantrekkelijk. Trek de begane grond gelijk met de verdieping erboven, zodat de nis vervalt.

Naast bovengenoemde grote nissen bevinden zich rondom in de gevel allerlei kleine verspringingen. Deze zijn te klein voor een persoon om zich erin te verschuilen, maar dergelijke verspringingen leveren wel problemen op bij het beheer. Vuil hoop zich er op en het is lastiger schoon te maken dan een vlakke gevel.

Aanbeveling

Maak de hele gevel op maaiveldniveau zo vlak mogelijk.

Functionele bestemming

Wat voor functies op welke plaats komen, is niet aangegeven op de tekeningen. In het interview met de politie kwam naar voren dat de Markt op dit moment te weinig 'gezellige' functies heeft. Op het hele plein is nu één café gevestigd en aan de overkant van de Grotestraat zit een ijssalon. De kale wand van het huidige winkelcentrum draagt natuurlijk ook bij aan het sombere uiterlijk, maar misschien is in de nieuwe situatie meer nodig dan alleen detailhandel.

Aanbeveling

Overleg met de gemeente welke functies in de wand van de Brouwerstraat gewenst zijn. Indien horecafuncties worden gerealiseerd, kies de locatie en het type horecafunctie zorgvuldig, zodat overlast aan omwonenden wordt voorkomen.

3.2 Entreehal ondergrondse winkels

Op de hoek van de Brouwerstraat en de Nieuwe Torenstraat komt de entree naar de ondergrondse winkels. Via die entree kan ook de parkeergarage onder de Markt bereikt worden. Mogelijk wordt dit zelfs de enige entree voor voetgangers naar de parkeergarage. In §5.1 wordt geadviseerd deze entree als een duidelijk en aantrekkelijk oriëntatiepunt vorm te geven.

Routing

De entreehal op de eerste verdieping bestaat uit niet veel meer dan twee trappen (waarvan één een roltrap) en een lift. Een verdieping lager is de entreehal ruimer. Op die hal komt de ontsluiting vanuit de parkeergarage uit, entrees naar de drie ondergrondse winkels en een nooduitgang.

Op de plaats waar mensen de trap op en af stappen is het echter krap. Op het smalste punt is het nog geen drie meter breed. Hier komen mensen elkaar in twee richting tegen, beladen met boodschappen. Wanneer de plannen doorgaan om het trappenhuis op de Markt te laten vervallen, wordt het hier extra druk. Dit is ook de uitgang naar buiten in geval van nood. Al met al vinden we dit punt echt te krap.

Aanbeveling

Creëer hier meer ruimte ten koste van de nu uitstekende hoek van winkelruimte 1. Dit kan door de wand waarin de meest oostelijke entree van winkelruimte 1 ligt verder door te trekken. Een andere mogelijkheid is de uitstekende punt af te hoeken, waardoor op het smalste punt meer ruimte komt.

Op de tekeningen is niet aangegeven waar de winkelwagens gestald worden. In de entreehal (zowel op de begane grond als op de -1 laag) is daarvoor geen ruimte.

Aanbeveling

Reserveer in de winkel zelf ruimte om de winkelwagens te stallen. Ook in de parkeergarage zou eventueel een stallingsplaats gemaakt kunnen worden.

Eén van de twee trappen staat nu als gewone trap getekend, de andere als roltrap. Voor mensen die slecht ter been zijn is dit niet wenselijk. Weliswaar kunnen zij ook met de lift, maar deze is erg klein.

Aanbeveling

Maak de verdiepte winkels beter toegankelijk voor mindervaliden. Realiseer twee roltrappen (bij voorkeur zonder treden, dus een rollende hellingbaan), zodat mensen die minder goed ter been zijn in beide richting gewoon met de andere bezoekers mee kunnen. Maak voor mensen die geen gebruik van de roltrap kunnen maken de lift ruimer. We adviseren de lift ook geschikt te maken als brancardlift.

Wanneer een keuze tussen de roltrap en de grotere lift gemaakt moet worden, geven wij prioriteit aan de tweede roltrap. Onze voorkeur gaat uit naar twee rollende hellingbanen: het verzoek om een brancardlift komt dan te vervallen.

Ongewenst verblijf

In het centrum van Ede is veel overlast door zwervers en drugsverslaafden. De semi-openbare ruimte op de begane grond en op de lagere verdieping zouden voor hen prettige plaatsen zijn om rond te hangen.

Aanbeveling

Zorg ervoor dat in de twee entreeruimten geen onnodige nissen of restruimten zijn. Op het begane grond niveau is er bijvoorbeeld een lange sleuf vlak naast de roltrap. En op de -1 laag bevindt zich onder de trappen een loze ruimte. Maak dergelijke ruimten dicht.

Daarnaast adviseren we het camerasysteem, dat in §5.3 voor de parkeergarage wordt geadviseerd, ook in deze twee entreeruimten toe te passen. Aangezien waarschijnlijk twee verschillende partijen verantwoordelijk zullen zijn voor de parkeergarage en voor de entreehallen, zullen hierover goede afspraken gemaakt moeten worden.

3.3 Preventie winkelcriminaliteit

Positie kwetsbare functies

Onbekend is of in de Hof van Gelderland functies komen die bijzonder kwetsbaar zijn voor beroving (zoals juweliërs, bankkantoren en verkopers van audio/video-apparatuur). Positief in het beschermen van dergelijke functies is, dat het centrum verder autovrij wordt gemaakt. De kans op een ramkraak neemt daarmee aanzienlijk af. Volgens de politie worden echter ook steeds meer berovingen gepleegd met brommers.

Aanbeveling

Om de juiste positie van kwetsbare functies te bepalen, dient de volgende afweging gemaakt te worden. Een ligging dicht bij een grote ontsluitingsweg geeft daders een eenvoudige vluchtweg. Wanneer de vluchtweg voor daders bemoeilijkt wordt (bijvoorbeeld door een langere afstand tot een grote weg), wordt het publiek echter langer aan het gevaar van de daders bloot gesteld.

Functies waar mensen ook buiten sluitingstijden van de omliggende winkels nog moeten kunnen komen (zoals pinautomaten, brievenbussen voor geldstortingen, een avondwinkel of een baliefunctie met avondopening), verdienen speciale aandacht.

Aanbeveling

Plaats dergelijke functies op een plaats waar de gebruiker, ook buiten winkelluren, gezien kan worden door het publiek en bij voorkeur ook vanuit woningen. Zorg ervoor dat de afstand tot de looproute minstens 3 meter is, zodat het publiek niet vlak langs de persoon loopt die met de geldhandeling o.i.d. bezig is.

Inbraakpreventie

De winkels, inclusief de laad- en losvoorziening en de nooduitgangen zullen bestand moeten zijn tegen inbraak. Aangezien DSP-groep gevraagd is een advies op hoofdlijnen te geven, zullen we ons beperken tot algemene uitgangspunten.

Aanbeveling

Zorg ervoor dat het winkelfront en de overige gevelopeningen voldoende inbraakwerend zijn. Stem de maatregelen af op de 'Risicoklasse-indeling winkels en showrooms' van het Nationaal Centrum voor Preventie. Deze risicoklasse-indeling is onderdeel van het Handboek Beveiligingstechniek.

Om het winkelgebied ook na sluitingstijd attractief te laten zijn, moeten rolluiken worden voorkomen. Indien ze onvermijdelijk zijn, zijn ze zo transparant mogelijk. Benut de mogelijkheden van inbraakvertragende beglazing.

4 Fase 1: woongebied

4.1 Externe ontsluiting

De woningen worden via twee entreehallen ontsloten: één in de Nieuwe Torenstraat en één in de Brouwerstraat. In §3.1 is al aangegeven dat de nissen waarin de entrees liggen niet wenselijk zijn in verband met het rondhangen van zwervers en drugsverslaafden. De gevel loopt op die plaatsen beter helemaal vlak.

Entreehallen

De entreehal in de Nieuwe Torenstraat is compact en helder ingedeeld.

Aanbeveling

Zorg ervoor dat mensen in de entreehal vanaf buiten gezien kunnen worden en zorg voor zoveel mogelijk daglichttoetreding. Maak in de entreedeur en de ruimte boven en onder de doorwerppostkasten zoveel mogelijk glas. Dit lijkt op de tekeningen ook het geval te zijn.

De vorm van de entreehal in de Brouwerstraat is veel minder gunstig. Het is een lange ruimte, die taps toeloopt en dan weer verbreed. Mensen in de hal zijn slecht zichtbaar vanaf buiten en de knik maakt de hal zelf extra onoverzichtelijk.

Verder hangen de postbussen en het bellentableau in een voorportaal, die daardoor niet afgesloten kan worden. Aangezien in het centrum van Ede veel overlast is door zwervers en drugsverslaafden, is zo'n toegankelijk halletje een groot risico.

Aanbeveling

Verbreed deze entreehal, bijvoorbeeld door de wand die nu aan de oostkant van de lift loopt verder naar de straat toe door te trekken. Dit gaat ten koste van winkelruimte, maar het levert een zeer belangrijke verbetering van de entreehal op. De hal wordt van binnen veel overzichtelijker en kan direct aan de straatkant afgesloten worden, doordat de postkasten en het bellentableau een plaats in de buitengevel kunnen krijgen.

Wanneer deze verbreding niet haalbaar is, zou de onoverzichtelijkheid in de hal verbeterd kunnen worden door de hoek af te snuiten. De twee wanden die nu als een bajonet op elkaar aansluiten, gaan dan vloeiend in elkaar over. Nadrukkelijk zijn hiermee de problemen van de toegankelijkheid van het voorportaal echter nog niet opgelost.

Maak bij deze entreehal, net als voor de entreehal in de Nieuwe Torenstraat is geadviseerd, zoveel mogelijk glas in de gevel, zodat het zicht en de daglichttoetreding vanaf buiten zo groot mogelijk zijn.

Toegangsdeur entreehallen

Om de toegang voor mensen die minder goed ter been zijn te vergemakkelijken, kunnen de deuren met sluitvertraging uitgevoerd worden. De deuren gaan dan langzamer dicht, zodat mensen meer tijd hebben om binnen te komen.

Elders in het centrumgebied van Ede heeft de politie negatieve ervaring met dergelijke deuren: ze gaan zo traag dicht, dat insluipers tijd genoeg hebben om zich toegang tot het gebouw te verschaffen.

Aanbeveling

Stel de sluitvertraging zodanig af, dat de wachttijd niet onnodig groot is. Als extra bescherming tegen beknelling tussen de deur kan een signalering op de deur aangebracht worden, zodat de deur direct weer opent als iemand de drempel nog niet gepasseerd is.

4.2 Interne ontsluiting

Routing

De route tussen trappenhuis A op laag 1 en het parkeerdek is onoverzichtelijk. Een blok bergingen (nr. 7, 8, 9, 10, 13) belemmert het zicht en de plantenbakken kanaliseren de route verder tot een smal, bochtig pad.

Aanbeveling

Verplaats deze bergingen en laat ze aansluiten op de bergingen 1 t/m 6. De bergingen zouden daar dan een kwartslag gedraaid kunnen worden (dus in clusters van 4 naast elkaar), waarbij de ingangen van de bergingen die direct bij de eigen woning liggen aan de kant van de woning kunnen komen. De andere bergingen kunnen dan de ingang aan de kant van de parkeerplaatsen krijgen.

Als de bergingen (nr 7, 8, 9, 10, 13) weg zijn bij trappenhuis A is het trappenhuis beter herkenbaar en is de route breder en rechtstreeks.

De route tussen het parkeerdek en trappenhuis B is lang, doordat mensen om de aaneengesloten rij bergingen heen moeten.

Aanbeveling

Onderbreek de lange rij bergingen en leg een pad aan naar trappenhuis B.

Op laag 2 liggen de vier woningen aan de Nieuwe Torenstraat erg geïsoleerd ten opzichte van de andere woningen op deze verdieping. Voor het contact tussen de bewoners is het niet gunstig dat zij elkaar wel kunnen zien, maar alleen via allerlei trappen bij elkaar kunnen komen.

Aanbeveling

Realiseer een verbinding tussen de twee galerijen op laag 2.

Voor het gevoel van veiligheid is het voor mensen die bij de lift staan te wachten belangrijk, dat ze van buiten af gezien kunnen worden.

Aanbeveling

Maak de wanden van trappenhuis A en B heel transparant.

Ontsluiting voor fietsers

De opdrachtgever heeft aangegeven dat fietsers bij voorkeur gebruik maken van de autolift en dat eventueel ook de twee personenliften gebruikt kunnen worden. Het gebruik van de personenliften is niet ideaal, omdat met een fiets aan de hand dan een flink aantal deuren gepasseerd moet worden. De route via de autolift is echter zeker voor de bewoners die precies aan de andere kant van het parkeerdek wonen een lange omweg. Ook is het goed denkbaar dat de veiligheidsbeleving in de autolift kleiner is dan in de personenliften.

Aanbeveling

Maak alle drie de routes (via de personenliften en via de autolift) mogelijk. Zorg ervoor dat deuren in de gemeenschappelijke ruimten eenvoudig te openen zijn (hetgeen ook handig is voor gebruikers van rolstoelen en scootmobielen). Aandachtspunten zijn verder de drempels (vlak of zo laag

mogelijk), de draaicirkels in de route en de bescherming van de deuren tegen beschadiging (bijvoorbeeld door metalen platen onderaan de deur te bevestigen).

Besteed aandacht aan de attractiviteit van de binnenkant van de autolift.

Toegankelijkheid semi-openbare ruimten

In het Woonkeur worden voor allerlei typen ruimten minimale maten gegeven, zodat mensen met een rolstoel overal voldoende ruimte hebben om te manoeuvreren. Het opmeten van alle ruimten en het heel gedetailleerd toetsen aan de maten in het Woonkeur vallen buiten de opdracht van DSP-groep, maar we hebben een aantal steekproeven genomen. Hieronder staan drie aandachtspunten.

Op laag 1 zijn de paden in de gemeenschappelijke ruimte mooi breed. De plantenbakken beperken de manoeuvreerruimte voor rolstoelgebruikers echter.

Op laag 2 en 3 is de galerij steeds maar 1.20 meter breed. Dat voldoet niet aan de norm uit het Woonkeur: daar is een galerij ten minste 1.50 meter breed.

Voor de lift is rekening gehouden met een draaicirkel van 1.50 meter doorsnede, terwijl dat beter 2 meter is.

Aanbeveling

Controleer of alle gemeenschappelijke ruimten toegankelijk zijn voor mensen met een rolstoel.

In de gemeenschappelijke ruimten zijn allerlei voorzieningen die ook voor mensen in een rolstoel bereikbaar moeten zijn. Denk aan postkasten, het bellenbord, deurbellen, deurklinken en het bedieningspaneel van de lift.

Aanbeveling

Controleer of dergelijke voorzieningen op de goede hoogte hangen. Richtlijnen voor de maten zijn te vinden in het handboek Woonkeur.

In een woongebouw waar veel ouderen wonen, is het niet ondenkbeeldig dat zich in de woning een calamiteit voordoet en dat ambulancepersoneel bij de woning wordt geroepen.

Aanbeveling

Overleg met de GGD of zij alle woningen goed kunnen bereiken en of bijvoorbeeld een brancardlift wenselijk is.

Vluchtroute

Op laag 2 en 3 is voor de woningen tussen D7 en D8 een rooster aangegeven dat dient als extra vluchtmogelijkheid. Een rooster kan voor mensen die minder goed ter been zijn problemen opleveren.

Aanbeveling

Kies een materiaal voor deze vluchtroute die voor alle mogelijke gebruikers (ook met een stok, rollator etc.) eenvoudig begaanbaar is.

Toegankelijkheid woningen

Zoals hierboven al vermeld staat, worden in het Woonkeur allerlei minimale maten gegeven waaraan ruimten moeten worden: zo ook op het woningniveau. Het opmeten van alle ruimten en het heel gedetailleerd toetsen aan de maten in het Woonkeur vallen buiten de opdracht van DSP-groep.

Aanbeveling

Controleer of de ruimten in de woningen geschikt zijn voor gebruik door mindervaliden. Als aandachtspunt hebben we bijvoorbeeld gevonden dat in de toiletruimten de vrije vloeroppervlakte van 0.90 bij 1.20 meter niet voorhanden is. Wanneer ruimten niet voldoen, houd dan in het ontwerp al rekening met het eventuele latere aanpassingen. Zorg er dan bijvoorbeeld voor dat wanden die voor het vergroten van een ruimte verplaatst moeten worden, geen dragende functie hebben.

4.3 Inrichting binnenterrein als ontmoetingsruimte

Zowel voor het criterium 'geschiktheid voor ouderen' als voor het criterium 'sociale cohesie' is het belangrijk dat bewoners elkaar kunnen ontmoeten. Het binnenterrein is de aangewezen plaats daarvoor.

Het is jammer dat op het binnenterrein zoveel functies een plaats moet krijgen: parkeren, bergingen, een strook semi-private ruimten voor de woningen aan de Grotestraat en de Nieuwe Torenstraat en ook nog waardevolle ontmoetingsruimte. Het parkeren zo dicht bij de woningen is een aantrekkelijk oplossing, omdat de afstand tot de woningen dan zo kort mogelijk is. Daarentegen geven de geparkeerde auto's een weinig aantrekkelijk uitzicht vanuit de woningen. Dat wordt grotendeels opgelost door de bergingen die aan de rand van het parkeerterrein staan, maar op hun beurt zijn ook die achterkanten weinig aantrekkelijk.

Aan de rand zijn twee gemeenschappelijke binnentuinen waar voor de bewoners een verblijfsruimte ingericht zou kunnen worden.

De binnentuin aan de kant van de Nieuwe Torenstraat heeft een redelijke vorm en maat, maar helaas grenzen er twee blinde wanden aan: die van woning nr. 12 en de achterkanten van de bergingen.

De andere binnentuin is erg versnipperd doordat trappenhuis B en een vijftal bergingen erin steken.

Al met al is er wel ruimte waar de bewoners elkaar kunnen ontmoeten, maar om het aantrekkelijk te maken moet er nog wel wat gebeuren.

Aanbeveling

In de minimale variant worden de twee ruimten zo aantrekkelijk mogelijk ingericht. Dat kan bijvoorbeeld door de blinde wanden te laten begroeien en bankjes te plaatsen. Let ook op de begroeiing op de grond: zorg voor een ondergrond die goed beloopbaar is, ook voor rollators en rolstoelen (egaal, niet glad etc.). Mos sedum is daar niet bijzonder geschikt voor.

Een verdergaande variant (waar nadrukkelijk onze voorkeur naar uit gaat) houdt in, dat voor het binnenterrein als geheel een goed landschapsontwerp wordt gemaakt. Laat de verschillende binnentuinen (nu zijn er twee) een relatie met elkaar hebben. Betrek ook het parkeerterrein in het ontwerp, zodat het meer wordt dan een kale parkeervloer.

Bergingen 38 t/m 42 kunnen bijvoorbeeld geclusterd worden met trappenhuis B. Vervolgens kan dit blok zodanig gedraaid worden, dat in deze binnentuin meer waardevolle ruimte overblijft. In onze vingeroefening hebben we het blok midden in de driehoek geplaatst, zodat aan weerszijden een redelijke open ruimte ontstaat. Samen met de andere binnentuin komen zo drie driehoeken op een lijn te liggen, die in relatie tot elkaar ingericht kunnen worden. Wat betreft het parkeerterrein zou de vlakte onderbroken kunnen worden door enkele groene elementen, in de stijl van de binnentuinen. Een andere mogelijkheid is de parkeerzone te bestraten met klinkers in molenwiekverband (of grasstenen) met daartussen mos sedum. Uiteraard moet ook hierbij goed op de toegankelijkheid voor mindervaliden gelet worden.

4.5 Beheer en beheerbaarheid

Status

Op laag 1 ligt, aan de Nieuwe Torenstraat, een ruimte waarvan de status niet helder is. Het gaat om het verbrede stuk van de 'galerij', naast de binnentuin. Het lijkt een deel van de semi-openbare ruimte, omdat het vlak naast de binnentuin ligt en ook omdat dit stuk (net zoals het andere meer openbare deel van de route, aan de andere kant van de plantenbakken) niet meer overdekt ligt. Bovendien is het door de raampartij een aantrekkelijke plaats voor andere bewoners om te komen. Door de verbreding en de terugspringende wand van de woning en doordat het helemaal aan het eind van het pad ligt, lijkt het ook weer juist privé. Dergelijke onduidelijkheid is niet goed voor de beheerbaarheid, omdat de kans bestaat dat het door niemand als 'eigen' wordt beschouwd en dus niet wordt onderhouden.

Aanbeveling

Laat deze ruimte duidelijk bij de woning behoren.

Beheerbaarheid

De plantenbakken geven de bewoners op laag 1 een private zone vlak voor hun woningen. Dit is gunstig voor de betrokkenheid van de bewoners bij de gemeenschappelijke ruimten: vanuit hun 'tuintje' is de relatieve afstand tot de gemeenschappelijke ruimte klein.

Omdat de plantenbakken op de grens staan tussen privé en gemeenschappelijke ruimte, is de verantwoordelijkheid voor het beheer van de bakken niet direct helder.

Aanbeveling

Maak goede afspraken met de bewoners over het beheer van de plantenbakken om verwaarlozing te voorkomen.

Tussen de plantenbakken zitten grotere en kleinere openingen. De kleinere openingen zijn moeilijk te beheren.

Aanbeveling

Plaats de plantenbakken ófwel tegen elkaar, ófwel maak de afstand voldoende groot om er eenvoudig met een bezem tussendoor te kunnen.

Betrokkenheid bij inrichting en beheer

Vanwege het vergevorderde stadium van de planvorming is het naar verwachting niet meer mogelijk om bewoners bij het ontwerp van hun woningen te betrekken. Bij de inrichting van het binnenterrein liggen echter nog wel mogelijkheden: door bewoners mee te laten praten, zullen ze zich meer om de staat van de gemeenschappelijke ruimten bekommeren. Het betrekken van bewoners bij het beheer is verder ook een goede manier om de sociale cohesie tussen bewoners te versterken.

Aanbeveling

Betrek bewoners bij de inrichting van de gemeenschappelijke ruimten, bijvoorbeeld van de ontmoetingsplaatsen.

Betrek bewoners ook bij het beheer van de gemeenschappelijke ruimten. Bewoners zouden bijvoorbeeld gezamenlijk de planten in de plantenbakken kunnen plaatsen en beheren. Een conciërge kan een bindende factor zijn, zeker als hij contact aanknoopt met de bewoners en als hij op vaste tijden in het complex aanwezig is. Wanneer bewoners gebreken melden, moeten die zo snel mogelijk hersteld worden.

Breng het contact tussen beheerder en bewoners zo vroeg mogelijk op gang. Wanneer het complex nog nieuw is en de bewoners er nog maar net wonen, staan ze er naar verwachting het meest open.

4.7 Politiekeurmerk Veilig Wonen

Met de politie van Ede is door DSP-groep al kort overleg gevoerd in het kader van het Politiekeurmerk Veilig Wonen® (nieuwbouw). In onderhavig advies wordt het ontwerp op hoofdlijnen getoetst, maar voor het daadwerkelijk behalen van het keurmerk dienen ook de details te voldoen. Met het behalen van het keurmerk worden de laatste puntjes op de i gezet wat betreft de veiligheid van de woningen.

Een belangrijk aandachtspunt is bijvoorbeeld, dat het woongebouw niet voor vreemden toegankelijk mag zijn, terwijl de bewoners wel zeer eenvoudig de deuren moeten kunnen bedienen. Die extra aandacht voor het bedieningsgemak is belangrijk wanneer de woningen aantrekkelijk moeten zijn voor ouderen.

Aanbeveling

Zorg ervoor dat alle gevelementen voldoen aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen: zowel de ramen en deuren aan de straat (ook de autolift), in de semi-openbare ruimten als in de woningen. Let bij de keuze van de gevelementen op het bedieningsgemak.

Neem voor de definitieve toetsing aan het Politiekeurmerk contact op met dhr. Veenendaal, coördinator Politiekeurmerk van de politie Gelderland-Midden, district West-Veluwe Vallei.

5 Fase 7: parkeergarage

5.1 Externe ontsluiting

Trappenhuis

Op de geleverde tekeningen is midden op de Markt één van de twee in- en uitgangen voor voetgangers aangegeven. Hoewel de definitieve vormgeving van het trappenhuisgebouw boven maaiveld nog nader bepaald zal worden, ziet het er in potentie goed uit. De ronde vorm bevat geen nissen in de gevelwand en daarmee worden verstoppplaatsen of plaatsen waar vuil zich ophoopt voorkomen. Ook is het gebouw afsluitbaar, zodat onbevoegden buiten de openingstijden van de parkeergarage niet naar binnen kunnen.

Aanbeveling

Maak het trappenhuisgebouw volledig transparant, zodat mensen binnen goed zichtbaar zijn vanuit de openbare ruimte. Dit is van speciaal belang wanneer in dit trappenhuis betaalautomaten worden geplaatst, omdat de kans op beroving dan groter is. Ook zonder betaalautomaten is transparantie echter belangrijk, om het trappenhuis een zo attractief mogelijke uitstraling te geven. Verder is zichtbaarheid vanuit de openbare ruimte een belangrijk middel om ongewenst gedrag (denk aan drugsgebruikers en daklozen) te beperken.

In een telefoongesprek op 20 januari met dhr. Boersen van Macéka bleek dat gestudeerd wordt op een ontwerp zónder dit trappenhuis. Voor het maaiveldniveau heeft dit voor- en nadelen: de zichtbaarheid op het plein wordt beter, aan de andere kant raakt het plein een oriëntatiepunt (dat aangeeft dat er onder het plein nog een parkeergarage is) kwijt. Wanneer de brandweer deze uitgang toch noodzakelijk acht, blijft de zichtbarrière aanwezig, terwijl de kans op een attractief uiterlijk afneemt.

Aanbeveling

Wanneer besloten wordt de voetgangersentree alleen in de hoek van de Brouwerstraat en de Nieuwe Torenstraat te realiseren, zal deze entree als een duidelijk en aantrekkelijk oriëntatiepunt vormgegeven moeten worden. De parkeergarage zal namelijk ten minste één voetgangersentree moeten hebben met uitstraling.

Een nooduitgang die midden op het plein uitkomt moet voorkomen worden. Streef naar een attractieve oplossing: óf een volledig functioneel en attractief regulier trappenhuis, óf helemaal geen bebouwing op het plein.

Hellingbanen

In het interview met de politie bleken zwervers een groot probleem te zijn in het centrum van Ede. Zij zouden een prettige verblijfplaats kunnen vinden op de hellingbanen. De twee rolhekken zijn op dit moment namelijk zodanig getekend, dat op beide hellingbanen een deel toegankelijk én overdekt is.

Aanbeveling

Plaats de rolhekken zo ver mogelijk naar buiten, zodat het overdekte deel van de hellingbanen niet toegankelijk is buiten de openingstijden.

5.2 Interne ontsluiting

Voetgangersroutes

Op de parkeervloeren zijn geen aparte loopstroken voor voetgangers aangegeven. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de verkeersveiligheid: het werkt ook negatief op de beleving van de gebruikers in de ondergrondse ruimte.

Aanbeveling

Reserveer door de hele parkeergarage loopstroken en markeer deze duidelijk.

Twee speciale plaatsen die in dit kader aandacht verdienen zijn het trappenhuis en de verbinding met de ondergrondse winkels.

Het **trappenhuis** is een belangrijk oriëntatiepunt. De ronde vorm en de transparante wanden beloven een aantrekkelijk vormgeving. Op dit moment ligt het echter ingesloten tussen parkeerplaatsen, waardoor het minder goed zichtbaar is en ook minder eenvoudig te bereiken is (mensen moeten zich tussen de parkeervakken doorwringen om bij de entree te komen).

Aanbeveling

Maak rondom het trappenhuis (op laag -1 en -2) meer ruimte door de twee stroken met parkeervakken aan weerszijden te vervangen door loopruimte voor voetgangers.

Het laten vervallen van het trappenhuis heeft voor de ondergrondse etages voor- en nadelen. Nadeel is, dat het trappenhuis een attractief accent in de garage kan zijn. Op beide lagen zou het een lichtend bakken kunnen zijn en op de eerste ondergrondse laag zou zelfs daglicht binnen kunnen komen. Aan de andere kant wordt de zichtbaarheid op de parkeervloer beter wanneer het trappenhuis achterwege wordt gelaten. Verder wordt de route tussen laag -2 en de ondergrondse winkels directer.

Aanbeveling

Wanneer besloten wordt de voetgangersentree alleen in de hoek van de Brouwerstraat en de Nieuwe Torenstraat te realiseren, zal deze entree als een duidelijk en aantrekkelijk oriëntatiepunt vormgegeven moeten worden.

Wat betreft de **verbinding met de ondergrondse winkels** is het om te beginnen erg praktisch dat parkeerders direct vanaf de -1 laag (en misschien ook vanaf de -2 laag) van de parkeergarage naar de ondergrondse winkels kunnen. De voetgangersroute vanuit de parkeergarage naar de tussendeuren met fase 1 kruist echter het autoverkeer en dat levert verkeersonveilige situaties op.

Aanbeveling

Markeer duidelijk een voetgangersroute naar de verbinding met de ondergrondse winkels. Zorg ook voor veel glas in de deuren tussen fase 1 en de parkeervloer. Mensen kunnen dan zien waar ze terechtkomen.

De enige voetgangersroute die al wel duidelijk is aangegeven, is een vluchtroute aan de westkant van de parkeergarage. Het zebra-pad is aangebracht in verband met een eis van de brandweer ten aanzien van de lengte van de vluchtweg. Zowel in geval van nood als tijdens het normale gebruik is het belangrijk dat duidelijk verschil is te zien tussen de route naar de nooduitgang en de andere voetgangersroutes (die we hierboven adviseren duidelijk te markeren).

Aanbeveling

Maak duidelijk onderscheid tussen routes voor in noodsituaties en routes voor regulier gebruik. Het verschil kan bijvoorbeeld aangegeven worden door te variëren in type belijning en bebording.

Vluchtroutes

Hoewel het niet binnen de opdracht van DSP-groep valt om naar de vluchtroutes te kijken, vielen ons een aantal punten op die we hieronder beschrijven.

Op beide parkeerlagen komen aan de westkant van de parkeergarage twee nooduitgangen uit op een vluchtgang. Bij het trappenhuis is de routing ons inziens niet volledig duidelijk. Personen die vanuit de parkeergarage via het zebrapad aan komen, lopen op een logische manier recht door de trap op. Personen die via de andere deur komen, kunnen bij binnenkomst zowel linksaf als rechtsaf.

Aanbeveling

Zorg ervoor dat de vluchtroute volstrekt helder is en dat mensen niet fout kunnen lopen. Door direct rechts van de deur een wand te plaatsen, wordt dit gerealiseerd.

Aan de oostkant van de parkeergarage is zowel op laag -1 als laag -2 ook een nooduitgang waarvan de routing niet volledig helder is. Op laag -2 kan vluchtend publiek bij binnenkomst door de deur zowel linksaf als rechtsaf, terwijl de route linksaf al heel snel doodloopt. Op laag -1 gaat de vluchtroute rechtsaf: linksaf leidt dieper de parkeergarage in.

Aanbeveling

Plaats in het noodtrappenhuis op laag -2 een wand direct links van de deur. Op laag -1 kan het probleem niet bouwkundig opgelost worden: door middel van bewegwijzering of andersoortige markering (lijn op de vloer bijvoorbeeld) zal hier duidelijkheid geboden moeten worden.

5.3 Toezicht

Direct bij de in- en uitgang voor de auto's komt een beheerder. De aanwezigheid van die beheerder is van groot belang, zowel voor het gevoel van veiligheid van de bezoekers, als voor het voorkomen van criminaliteit.

Aanbeveling

Laat deze beheerder permanent aanwezig zijn, vanaf het moment van opening tot het moment van sluiten.

Vanuit de beheerdersruimte kan de beheerder onmogelijk de totale parkeergarage overzien. De tweede verdiepte laag ligt in ieder geval buiten zijn gezichtsveld, maar ook de eerste laag kan hij door de afstand en door de aanwezigheid van barrières (de kolommen, het trappenhuis, hoge voertuigen) niet volledig overzien.

Aanbeveling

Pas camera's toe om de volledige parkeergarage vanuit de beheerdersruimte zichtbaar te maken. Zorg voor een goede opvolging van de beelden. Wanneer dit niet gebeurt, wordt namelijk schijnveiligheid geboden: bezoekers denken dat ze gezien worden en dat hen niets kan gebeuren. Dat vertrouwen mag niet geschaad worden.

De betaalautomaten staan nog niet op de tekeningen aangegeven, maar deze komen waarschijnlijk bij de hoofdentree, op de hoek van de Brouwerstraat en de Nieuwe Torenstraat. Wanneer het ronde trappenhuis toch gerealiseerd wordt, zullen ook daar betaalautomaten moeten komen. Gebruikers bij betaalautomaten zijn extra kwetsbaar voor beroving.

Aanbeveling

Plaats de betaalautomaten goed in het zicht van ander publiek. Het zicht vanuit de openbare ruimte is erg belangrijk: maak de buitenmuren dan ook volledig transparant. Plaats ook camera's bij de betaalautomaten.

Een laatste groep kwetsbare plaatsen is die van de nooduitgangen. De politiefunctionaris heeft tijdens het interview gewaarschuwd voor zwervers of drugsgebruikers die zich in de noodgangen verschuilen.

Aanbeveling

Zorg ervoor dat mensen niet ongemerkt de nooddeuren kunnen bedienen. Een mogelijkheid hiervoor is om op de nooddeuren een magneet contact met doormeldfunctie aan te brengen. Het openen van een nooddeur wordt dan doorgemeld aan de beheerder. Tenslotte kan ook het camerasysteem gebruikt worden: wanneer de beheerder het signaal krijgt dat een nooddeur is geopend, kan hij op de beelden zien wat er aan de hand is.

5.4 Detaillering

Op de tekeningen is geen informatie aangegeven ten aanzien van de verlichting. Aangezien deze van groot belang is voor de sociale veiligheid, staan hieronder de normen uit het Politiekeurmerk Veilig Wonen (nieuwbouw).

Aanbeveling

De verlichting voldoet minimaal aan de volgende waarde:

- *In- en uitritten (dagsituatie) 200 lux op 1 meter hoogte;*
- *In- en uitritten (nachtsituatie) 100 lux op 1 meter hoogte;*
- *Kassa's, balies en betaalautomaten 200 lux op 1 meter hoogte;*
- *Lift, trappenhuis 100 lux op de vloer;*
- *Parkeervakken en rijstroken 40 lux op de vloer;*
- *De RA-waarde (witheid) van de toegepaste verlichting is 60, gelijkmatigheid 0,5 Uh;*
- *De RA-waarde van de toegepaste verlichting voor kassa's, balies en betaalautomaten is 80, gelijkmatigheid 0,8 Uh.*

Voor de gevoelens van sociale veiligheid is niet alleen de verlichting, maar ook de kleurstelling in de parkeergarage van belang.

Aanbeveling

Pas op de wanden en het plafond lichte, heldere kleuren toe. Speel verder met kleuren, zodat een aantrekkelijke ruimte ontstaat. Verschillende kleuren kunnen ook de oriëntatiemogelijkheden vergroten.

De parkeervloeren zijn niet enorm uitgestrekt, maar zonder extra oriëntatiemogelijkheden zal het voor de gebruikers niet altijd eenvoudig zijn hun auto terug te vinden.

Aanbeveling

Zorg voor een goede identificatie van de parkeerplaatsen: verdieping, rijen, vakken.

Bij de politie van Ede is een parkeergarage in Arnhem bekend, waar mobiele telefoons en de portofoons van de hulpdiensten geen ontvangst hebben. Dit kan zeer negatieve gevolgen hebben de sociale veiligheid (gevoelens van onveiligheid en het daadwerkelijk vóórkomen van criminaliteit) en het functioneren van de hulpdiensten.

Aanbeveling

Leg in de parkeergarage een ringleiding aan, zodat mobiele telefoons en portofoons goede ontvangst hebben.

6 Conclusie

In het voorgaande is het ontwerp voor de Hof van Gelderland (fase 1 en 7) getoetst aan criteria voor sociale veiligheid, geschiktheid voor ouderen en sociale cohesie. Zonder een volledige opsomming te geven van de gegeven aanbevelingen, staan hieronder de belangrijkste aandachtspunten.

Winkelgebied

- meer levendigheid van de gevels aan de Winkelhaak en de Marktstraat;
- geen nissen in de gevels;
- maak de entree van de ondergrondse winkels ruimer, beter toegankelijk voor mindervaliden en niet uitnodigend als hangplaats;
- zorgvuldige positionering van kwetsbare functies en inbraakwerende voorzieningen volgens de richtlijnen van het Nationaal Centrum voor Preventie.

Woongebied

- de entreehal in de Brouwerstraat niet toegankelijk voor onbevoegden en beter overzichtelijk;
- betere routing rond trappenhuis A op laag 1;
- onderbreek de lange rij bergingen;
- verbind de galerijen op laag 2;
- gebruiksvriendelijke routes voor fietsers;
- goede toegankelijkheid voor mindervaliden in de gemeenschappelijke ruimten en in de woningen, bereikbare voorzieningen (zoals de postkasten en deurklinken);
- maak voor het binnenterrein een goed samenhangend ontwerp;
- betrek de bewoners bij de inrichting van de gemeenschappelijke ruimten en bij het beheer;
- laat het ontwerp volledig toetsen aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen.

Parkeergarage

- transparant trappenhuis uitkomend op de Markt, indien maar één trappenhuis: niet alleen een nooduitgang op de Markt, laat deze entree zowel binnen als buiten een goed oriëntatiepunt zijn;
- geef routes voor voetgangers duidelijk aan, duidelijk onderscheid met noodroutes, zorg in de vluchtgangen voor een heldere routing;
- laat permanent een beheerder aanwezig zijn, die wordt ondersteund door camera's;
- plaats betaalautomaten goed in het zicht;
- voorkom misbruik van de nooduitgangen;
- geef de parkeergarage goede verlichting en een aantrekkelijke afwerking.